

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ПРОГРАМА
вступного іспиту в аспірантуру зі спеціальності
034 Культурологія**

Затверджено
вченою радою філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Протокол № 8 від 23 квітня 2018 р.
Голова вченої ради філософського факультету
А.Є.Конверський

Київ - 2018

Вступники на програму підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності «Культурологія» складають письмовий іспит зі спеціальності та готують письмово дослідницьку пропозицію.

Програма до вступного іспиту з спеціальності складається в обсязі стандарту вищої освіти магістра з спеціальності «Культурологія».

Білеті розроблені на основі програми для вступників до аспірантури відповідно до правил прийому Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Білеті для складання письмового іспиту мають три питання. Метою програми вступного іспиту є оцінювання рівня знань вступників, а саме: оцінювання теоретико-методологічної підготовки вступника; оцінювання вмінь вступника використовувати теоретичні знання для вирішення актуальних завдань у галузі культурології; оцінювання вміння встановлювати взаємозв'язки між теорією і практикою у професійній діяльності.

Критерії оцінювання письмової відповіді вступника за питаннями білету здійснюються сумарно з дослідною пропозицією за 100-бальною шкалою за такою пропорцією: письмова відповідь іспиту – максимально 60 балів (20 балів за кожне з трьох питань білету); дослідницька пропозиція – максимально 40 балів. Національній шкалі сума отриманих балів відповідає так: 90–100 балів – «відмінно»; 75–89 балів – «добре»; 60–74 балів – «задовільно»; 1–59 балів – «незадовільно».

Критерії оцінювання письмової відповіді вступника на питання білету:

18-20 балів відповідає таким вимогам:

продемонстровано повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання білету; творчі здібності розуміння, викладу проблеми; наведено повний перелік необхідних для розкриття змісту питання категорій; показано вміння користуватися методами наукового аналізу суспільних явищ, процесів; характеризувати їхні риси, форми виявлення, особливості; наявне висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання; знання теоретичних питань відповідно до основної та додаткової літератури.

14-18 балів відповідає таким вимогам:

не виконано хоча б одна з вимог для отримання найвищого балу (18-20); чи допущені помилки під час наведення аргументації, посилання на літературу, інші дані, теоретичні концепції, що впливає на логіку висновків під час відповіді на питання.

10–14 балів відповідає таким вимогам:

не виконано три вимоги для отримання найвищого балу (18-20); зміст відповіді, аргументи, висновки відповіді не є правильними чи

загально визнаними за відсутності у відповіді доказів і раціональних аргументів на їх користь.

0-10 балів відповідає таким вимогам:

не виконано три чи більше вимог для отримання найвищого балу (18-20) та допущені дві чи більше значних помилок, зроблені під час відповіді висновки не є правильними чи загально визнаними, а у відповіді студента доказів і раціональних аргументів на їх користь немає, зміст відповіді дає підстави стверджувати, що особа, яка складає іспит, неправильно зрозуміла зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповіла на нього по суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді або давши відповідь не на поставлене в білеті питання.

Дослідницька пропозиція – це науковий текст, підготовлений вступником, в якому обґрунтовується тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці; можливі шляхи розв'язання поставлених задач тощо. Дослідницька пропозиція має містити назву дослідження, анотацію дослідження (до 500 слів викладу проблеми та запропонованих шляхів її розв'язання з ключовими словами) загальний опис дослідження (актуальність обраної теми, обґрунтування наукової новизни, теоретична значущість, мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження, очікувані результати, аналітичний огляд наукових праць за темою дослідження, методологія та методи дослідження, план реалізації дослідження за роками, список літератури (від 20 позицій).

Дослідницька пропозиція – це не реферативний виклад наукової проблеми, а підтвердження розуміння вступником перспективності обраної ним ідеї, ступеню обґрунтованості, обізнаності з предметом власного наукового вибору та ступенем його дослідження.

Дослідницька пропозиція вступника в обов'язковому порядку візується передбачуваним науковим керівником та завідувачем кафедри.

Дослідницька пропозиція оцінюється фаховою комісією філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка на вступному іспиті зі спеціальності як його складова за таким критеріями (максимальна оцінка – 40 балів).

Критерії оцінювання дослідницької пропозиції:

30-40 балів відповідає таким вимогам:

заявлена вступником наукова проблема та її аспекти, що їх пропонується дослідити, є новими та актуальними, представлено ґрунтовний огляд досліджень, системний аналіз ідей, пов'язаних із заявленою проблемою; автор демонструє спроможність формулювати власні аргументовані гіпотези, визначати перспективність теми, а також робити на підставі цього аналізу власні висновки. Текст дослідницької пропозиції містить усі необхідні компоненти, змістові частини представлені в логічній послідовності, положення не

повторюються і не суперечать одне одному. Висловлювання автора підкріплені фактичним матеріалом.

10-30 балів відповідає таким вимогам:

пропонована у дослідженні проблема не є новою, але вступник представив нові її аспекти або запропонував нові методи дослідження, які раніше для її вивчення не використовувалися, показав особливості свого дослідження. Аргументування сформульованої проблеми та огляд літератури з її дослідження є послідовним переліком праць із заявленої проблеми з поодинокими коментарями автора. Структура тексту дослідницької пропозиції логічна, або може не вистачати 1-2 компонентів структури дослідницької пропозиції, також наявні 1-2 випадки логічної незв'язності викладу чи необґрунтованої повторюваності окремих тез. Є фактологічні помилки.

0–10 балів відповідає таким вимогам:

заявлена проблема, її аспекти, що пропонується дослідити, методи, за допомогою яких заплановано її вирішувати, не є новими. Аргументування вибору не наведено. Огляд літератури є механічним переліком імен та праць дослідників, які стосуються заявленої проблеми. Зміст тексту викладено безсистемно, не всі необхідні компоненти структури дослідницької пропозиції представлено, окремі змістові частини тексту повторюються або ж суперечать одна одній.

Тема 1. Культурологія як теоретична дисципліна.

Культурологія як наукова дисципліна. Виникнення культурології як науки. Етапи становлення етнології. Проблемне поле культурної антропології, філософії культури, культурпсихології, соціології культури, теорії та історії культури, культурної географії

Предмет і метод культурології. Культурологія як система знань про культуру. Культурологія як здійснення діалогу культур. Структура и склад сучасного культурологічного знання. Теоретична та історична культурологія. Фундаментальна та прикладна культурологія. Основні завдання та напрямки культурологічних досліджень (емпіричний опис культури, порівняльний аналіз культур, міжкультурні комунікації, загальне та специфічне в культурі). Методи аналізу культури (морфологічний, цивілізаційно типологічний, порівняльно-історичний, структурно-функціональний та ін.). Культурні дослідження та візуальна культура як сучасні проблемні поля науки про культуру.

Тема 2. Основні культурологічні концепції

Еволюціонізм як світоглядна система в природничих і гуманітарних науках. Формування еволюціоністської теорії в добу Просвітництва і нового часу (А.Тюрго, Ф.Вольтер, Ж.Кондорсе, К.Бер, Ж.-Б. Ламарк). Дарвіністський переворот в еволюціоністському вченні. Застосування еволюціоністської парадигми в космогонічній теорії І.Канта, П.Лапласа. Формулювання універсальних принципів еволюціонізму в працях Г.Спенсера. Подальша розробка Г.Спенсером органічної теорії суспільства (від Арістотеля до Т.Гоббса і Ш.Монтескьє).

Дослідження в межах еволюціоністського вчення таких явищ як традиція, ритуал, обряд, звичай та їх значення для формування феномену духовної культури. Концепція “соціальних інститутів” Г.Спенсера та її значення для подальшого розвитку культурологічної теорії. Феномен походження релігії та його тлумачення в межах еволюціонізму.

Подальший розвиток теорії еволюціонізму в працях Е.Тайлора, Л.-Г.Моргана, Дж.Мак-Ленана, Я.Бахофена. Анімистична теорія релігії Е.Тайлора та викликана нею подальша наукова полеміка. Концепція еволюційних рядів як базової ознаки еволюції в культурі. Тричленна періодизація людської історії А.Фергюссона та її наступна модернізація Л.-Г.Морганом (ідея єдності людства та універсальних тенденцій його розвитку).

Дослідження історії еволюції сім'ї та шлюбу (Дж.Мак-Ленан, Я.Бахофен). Пізній еволюціонізм Дж.Фрезер, В.Тернер, В.Самнер. Універсальна теорія людського мислення Дж.Фрезера та подальший розвиток ідей О.Конта.

Криза еволюціоністської теорії та формулювання основних принципів теорії дифузійнізму. Історико-географічна концепція Е.Норденшельда. Антропогеографія Ф.Ратцеля та її основні принципи (географічний та первісно-культурний детермінізм). Основні положення теорії акультурації. Поняття життєвого простору суспільства.

Теорія "культурних кіл" Л.Фробеніуса та Ф.Гребнера. Концепція "морфології культури" Л.Фробеніуса. Суголосність ідей Л.Фробеніуса з концепцією стадіальності культури і цивілізації О.Шпенглера. Віденська культурно-історична школа В.Шмідта.

Геліолітична концепція походження культури Г.Еліота-Сміта, У.Перрі. Розвиток основних ідей дифузійнізму в американській антропологічній традиції "age-and-area". Розвиток теорії "культурних кіл" К.Уісслером, Е.Сепіром, А.Крьюбером. Концепція універсального культурного зразку, поняття цілісного культурного комплексу, шаблони культурної дифузії, основні критерії визначення культурного ареалу. Дифузійнізм як теоретичне підґрунтя формування етнолінгвістики. Поняття "паттерну", "конфігурації" культури, культурного стилю.

Визначення В.Оствальдом культури як явища. Формулювання вченим синергетичної парадигми. Визначення культурології як самостійної галузі гуманітаристики. Основні постулати теорії "енергетизму". Концепція суспільства і суспільної свідомості. Критика В.Оствальдом сучасної йому

теорії суспільствознавства (концепція психофізіології) та її вразливі місця. Подальший розвиток ідей В.Оствальда в теорії “технологічного детермінізму”.

Розвиток основних ідей “філософії життя” в працях О.Шпенглера. Критика О.Шпенглером основних теоретичних положень науки про культуру XIXст. Полілінійна концепція світової культури. Принципи циклічності та культурної самозамкненості – базові принципи теорії О.Шпенглера. Типологізація культур та ідея “прасимвола”. Протиставлення понять “культура” і “цивілізація” в дослідженнях О.Шпенглера. Значення теорії культури О.Шпенглера для подальшого розвитку культурології в XXст.

Еволюція поглядів А.Тойнбі на теорію культури та цивілізації. Джерела концепції А.Тойнбі. Критичний розвиток ідей О.Шпенглера. Теорія соціуму А.Тойнбі. Класифікація цивілізаційних типів. Теорія еліти. Значення релігії для розвитку культури і цивілізації.

Поява модерної культурологічної парадигми в першій третині XXст. Теоретичне підґрунття функціоналізму – французька соціологічна школа та ідеї Е.Дюркгейма. Особливості функціоналістського тлумачення культури. Поняття функції у Е.Дюркгейма та Б.Малиновського. Концепція потреб людини та концепція інститутів. Подальший розвиток теорії потреб в працях А.Маслоу.

Особливості функціоналістської концепції в тлумаченні А.Радкліфф-Брауна. Теорія соціальної солідарності. Поняття соціальної структури. А.Радкліфф-Браун - фундатор структурно-функціонального методу в британській соціальній антропології. Практичне застосування теоретичних розробок функціоналізму, практика “непрямого керування”. Критика еволюціоністської концепції рангування культур.

Критика структурно-функціональної методології в дослідженнях Е.Еванса-Прічарда. Внесок вченого в розвиток історичної антропології. Дослідження Е.Евансом-Прічардом феноменів магії та релігії у архаїчних народів північної Африки. Здійснення вченим порівняльного логічного аналізу вірувань в традиційних і розвинутих суспільствах.

Теоретичні засади культурологічних поглядів Г. Зіммеля. Співвідношення філософського та соціологічного компонентів у концепції Г. Зіммеля. Погляди Г. Зіммеля на теорію індустріального суспільства. «Теорія конфлікту» в системі соціально-філософських поглядів Г. Зіммеля.

Джерела концепції Т.Парсонса – “соціологізм” Е.Дюркгейма та “розуміюча” теорія соціальної дії М.Вебера. Основні постулати концепції соціальної дії. Складники та принципи функціонування соціальної дії. Формулювання принципу ”суспільства – надсистеми”. Безконфліктність – мета та основний принцип існування соціальної системи. Місце концепції «соціальних змін» у методології структурного функціоналізму.

Критика Р.Мертоном основних постулатів функціонального аналізу. Формулювання Р.Мертоном “Основної теореми функціоналізму”. Модернізація теорії “функції” в соціальній антропології. Типологізація функцій. Принцип “Теорій і стратегій середнього рівня”. Подальший розвиток ідей Е.Дюркгейма про аномію суспільства.

М.Херсковіц та його концепція культурного релятивізму. Критика стадіального принципу в антропології. Принцип амбівалентних ознак культури. Психологічна складова теорії М.Херсковіца (дослідження процесів енкультурації). Ідеї функціоналізму в тлумаченні М.Херсковіца (заперечення принципу універсальності культурних норм).

Л.Уайт – фундатор сучасної культурології. Переосмислення методології культурологічних досліджень. Синтеза еволюціоністської та функціоналістської методології досліджень в працях Л.Уайта. “Закон Л.Уайта”.

Тема 3. Культура як об’єкт культурологічного аналізу

Своєрідність відношення «Культура — природа». Що таке природа як така? Етапи еволюційного процесу. Біологічна та культурна еволюції. Людина в сучасних теоріях антропогенезу. Роль соціогенезу в культурній еволюції. Основні ознаки людини як культурної істоти. «Ноосфера».

Типологізація як спосіб осмислення соціокультурного простору і як

науковий метод дослідження культури. Багатоманіття типологічних побудов культури як відображення її багатофункціональності і різноманіття форм. Критерії і підґрунтя для типологічної класифікації культури. Ідеальні культурні типи за М. Вебером.

Етнографічні критерії (антропологічні, лінгвістичні, географічні, господарчо-побутові та т.п.). Поняття «етнос» та «етногенез». Культурно-господарчі типи. Історична типологізація культури. Поняття *національної* культури.

Релігійний критерій: християнський, мусульманський, конфуціансько-даосистський, індо-буддистський типи культури.

Соціологічні критерії. Життєво-циклічні (вікові) принцип класифікації культури і розрізнення дитячої, молодіжної, культури літніх. Диференціація культури на субкультури за принципом соціальної специфіки її носіїв. Маргінальний характер субкультур. Проблема контркультури.

Сучасні типологічні класифікації культури: традиціоналістські та іноваційно-авангардні субкультури. Дихотомія «Схід – Захід».

Цінність як критерій розрізнення «наук про природу» і «наук про дух». Поняття культурної норми і культурної цінності. Класифікація та ієрархія цінностей. Еволюція цінностей. Ціннісний аспект міжкультурних комунікацій: співвідношення універсального та унікального.

Проблема неоднорідності культури. Структура культури: специфічний рівень культури і культура повсякденності, елітарна та демократична культура. «Високе» та «низьке», «сакральне» та «мирське» як опозиції. Феномен «масової культури». Співвідношення структури і функцій культури.

Смисли культури: культура як пошук смислу людського існування; культура як форма одночасного буття і спілкування людей різних культур; як сфера самодетермінації особистості; як «світ вперше» (В. Біблер). Культ і культура: проблема поєднання правди буття і правди смислу, смислу і реальності (П. Флоренський). Культура як «творення духа і свободи» (Ж. Марітен).

Морфологія матеріальної культури. Проблема повсякденності. Історія

концептуалізації поняття «повсякденність». Повсякденність як об'єкт теоретичних рефлексій. Класифікація теоретичних підходів в дослідженні феномену повсякденності: основні характеристики. Історичний (М.Блок, Л. Ле Февр, Ф. Бродель, А. Гуревич), феноменологічний (Е. Гуссерль), соціологічний (А. Шюц, Б. Вальденфельс), семіотичний підходи (Ю. Лотман). Історичні типи культурного виробництва: збиральництво, землеробство та скотарство, промисловість, інформація. Індустріалізм. Економічна культура.

Тілесність як сукупність культурних та соціальних практик, котрі формують тіло людини. Специфіка фізичних та фізіологічних проявів людського тіла («техніки тіла» М. Мосс) в історико-культурних контекстах повсякденності (Н. Еліас). Тілесність в контексті владних відносин: «дисциплінуючі тілесні практики» (М. Фуко).

Морфологія духовної культури: релігійна, наукова, моральна, художня. Підстави синкретизму духовної культури. Соціокультурні засади та принципи автономізації форм духовної культури (І. Кант, П. Бурдє, С. Леш).

Тема 4. Семіотика культури

Культура як світ знаків і значень, «символічний Всесвіт» (Е. Касіерр). Мова як специфічний знаковий спосіб фіксації, збереження, переробки і трансляції культурної інформації. Соціальні функції мови. Поняття культурного коду. Мови різних культур як різні бачення світу. Класифікації мов: вербальні, невербальні, природні, штучні. Прамови. Піктограма, ідеограма, абетка. Багатоманітність мов культури. Метафора як принцип мови, як властивість пізнання і мислення. Матеріальний (сенсильний) і нематеріальний (інтелігібельний) плани буття. Поняття метамови.

Сутність і різновиди знаків. Знаки – індекси, іконічні знаки, знаки – символи. Семіотичний аналіз культури. Семіотика як загальна теорія знаків (Ч. Морріс, Ч. Пірс, Ф. де Соссюр). Поняття «семіосфери» (Ю. Лотман). Основні розділи семіотики: синтактика, семантика, прагматика. Співвідношення означника, означуваного та референту.

Символізм як спосіб сигніфікації культури. Символ як нерозгорнутий

знак. Символічність культури. Прасимвол. Системи кодування культурної інформації. Значення в цих процесах архетипу. Знак – символ – образ. Символ в науці і мистецтві. Визначальна роль символу в релігійних культурах. Сакральні тексти як символічно закодовані метафізичні знання. Символіка релігійного мистецтва.

Культура як текст. Герменевтика як теорія і практика витлумачення текстів. Г. Гадамер про співвідношення семантики та герменевтики. «Гіпертекст» як феномен інформаційної культури. Розуміння як фундаментальна проблема гуманітарного знання.

Специфіка і сутність тексту, нове розуміння тексту в постмодерністській традиції. Твір. Донотат – конотат. Текст. Контекст. Інтертекстуальність. Ж. Деридда. Логоцентризм та логомахія. Людина та світ як текст. Розрізнення, слід. Деконструкція. Ж. Лакан як критик "структуральної антропології". Принцип: загальної діалогічної дисконтинуальності. Психологія як спосіб, або процедура, "вербалізації несвідомого".

Р. Барт: від твору до тексту. Задоволення від тексту. Проблема смерті автора. Глибинна цитата, що репрезентує «інтертекстуальність» (Ю. Крістева) культури. У. Еко про принцип цитування. Філософія як різновид літератури (Р. Барт, А. Данто, Ю. Крістева, Р. Рорті).

Тема 5. Культурні регіони

Локальні культури в світі, що глобалізується. Культурна регіоналістика: класифікація культурних регіонів за ЮНЕСКО

Індійський культурний регіон: єдність та різноманіття індійських культурних традицій. Умови формування культури на індійському субконтиненті. Культурні засади індійської культури. Найдавніші релігійно-філософські пам'ятки Індії. Ритуал в індійській культурі. Роль текстів в індійській культурі. Значення варна- та ашрама-дхарма. Специфіка ортодоксальних та неортодоксальних систем в Індії. Культурна роль індуїзму. Своєрідність індійського мистецтва. Стародавня Індія та культура сучасності.

Китай як базова культура далеко-східного культурного регіону. Китайська стародавність у формуванні культурних традицій. Духовні та ідеологічні засади класичної культури: основні філософські вчення. Буддизм у китайській культурі як приклад культурного синтезу. Наукові досягнення китайської культури. Естетичні принципи китайського мистецтва. Вплив китайської культури на регіональну своєрідність Японії, Кореї.

Арабо-мусульманський культурний регіон. Священні звичаї арабів. основа обов'язків мусульманина. Шіїти. Суніти. Структура Корану. Арабо-мусульманське мистецтво. Значення поезії. Типи монументальних споруд в ісламській архітектурі.

Специфіка культури раннього колоніального періоду США і Канади. Здобуття державної і національної незалежності і розвиток духовної культури США. Індивідуалізм як творчий елемент і результат розвитку американської культури. Фактори процесу становлення національної ідентифікації канадців.

Основні історичні, расові та культурні чинники культуротворчого процесу в Латинській Америці. Своєрідність культуротворчих процесів Латинської Америки порівняно з Північною Америкою (Сполучені Штати та Канада). Вплив індіанської культурної спадщини на формування латиноамериканської культури. Особливості християнізації індіанців і афроамериканців. Основні чинники регіональної єдності культури країн Латинської Америки. «Філософія латиноамериканської сутності». Латиноамериканській роман в світовій художній культурі.

Особливості формування культури Чорної Африки. Африканські етноси та тайні союзи в їх життєдіяльності. Вплив на культуру перших державних утворень у західній, східній та південній Африці Релігійні вірування, міфологія народів африканського культурного регіону. Місце християнства в культурі Африки. Функції традиційного африканського мистецтва. Елементи африканської культури в світовій культурі.

Тема 6. Українська культура

Гене́за та особливості національної культури. Джерела та складники української культури. Особливості культури Київської Русі. Проблеми

культурно-національної спадщини східнослов'янських народів. Вплив Ренесансу на українську культуру. Характерні риси відродження в українських землях (XVI — початок XVII ст.) Феномен українського бароко: особливості світосприйняття та мистецтва. Романтизм як світоглядна основа нового українського письменництва. Письменники Харківської громади. (кінець XVIII — початок XIX ст.).

Культура модерну в Україні межі XIX—XX ст. «Розстріляне відродження» 1930-х років. Українська культура по обидві сторони фронту у Другій світовій війні. Характерні риси культури незалежної України. Перспективи розвитку української культури в найближчі десятиліття. Постмодерн. Практика сучасного українського мистецтва.

Тема 7. Культурна динаміка. Сучасна культурологія перед викликом глобальних проблем

Сучасна культурна ситуація як перехідна епоха: основні наукові підходи до її вивчення. Стійке і змінне в культурі. Причини, витоки і типи культурних змін у багатомірному просторі. Динаміка традицій та інновацій. Прогрес і регрес в культурному розвитку, проблема критеріїв. Еволюція і прогрес як моделі соціокультурної динаміки. Витоки і фактори соціокультурних змін.

Внутрішня (інтровертна) динаміка культури: зародження, розвиток, стабілізація, розквіт, занепад – загальний хід лінійного, часового розвитку. Фактори, які впливають на цей розвиток. Співвідношення різних шарів культури. Зовнішня (екстравертна) динаміка культури. Міжцивілізаційна система зв'язків – вплив, дифузії, міжкультурні агресії. Кризові процеси і процеси сходження. Ю. Лотман про характер динамічних процесів в культурі: культура і вибух. Специфіка сучасної кризи.

Сучасна «філософія культури» США про кризу та майбуття культури: концепції Х. Кокса, С. Хантінгтона, Ф. Фукуями, Е. Тофлера та І. Валерстайна.
 . Сучасна «філософія культури» країн Західної Європи про кризу та майбуття

культури: концепції Р. Гвардіні, З. Баумана, У. Бека, Х. Йоаса, Ю. Хабермаса, Р. Жірара та Г. Фая.

Сучасна культурологічна думка Росії про кризу та майбуття культури: концепції О. Ахієзера, В. Межуєва, М. Хренова, А. Назаретяна, А. Панова і С. Переслегіна. Сучасна «філософія культури» України про кризу та майбуття культури: концепції представників Київської філософської світоглядно-антропологічної школи та інших учених: В. Іванов, О. Яценко, В. Горський, В. Табачковський, Є. Бистрицький, В. Лук'янець, В. Малахов та ін.

Сучасна культурна ситуація як перехідна епоха: основні наукові підходи до її вивчення. Терміни «глобалізм», «глобальність», «глокальність», «глобалізація», «світ-система». Проблеми глобалізації: глобалізація як об'єкт дослідження глобалістики та інших наук на сучасному етапі «Негативна глобалізація». Проблема «опросторювання» соціокультурної теорії.

Виміри глобалізації: технічний, економічний ; екологічний; політичний; соціальний; культурний. З. Бауман про диференціацію сили та політики в ситуації глобалізму. Й. Фрідман про культуралістичний поворот у теорії світосистем.

Проблеми модернізації: сучасні наукові теорії соціального трансформування традиційних культур. Вестернізація. Ідеологія мультикультуризму. Протиріччя вестернізації та мультикультуризму. Проблема криза модерності та культурної ідентифікації Постмодерну. Поняття «колективної» та «індивідуальної» ідентифікації. Проблеми культурної універсалізації: головні етапи розвитку ідеї універсалізації культури

Десекуляризація культури Постмодерну. Релігія в ситуації мультикультуризму. Релігія на «ринку культурних благ». Поняття «позацерковна релігійність» (Т. Лукман). Релігійні мотивації в ситуації «зіткнення цивілізацій» (С. Гантінгтон). Феномен «постсекулярності» (Ю. Габермас).

Значення культурної політики в полікультурному ландшафті глобалізму. Основні константи глобалізації. Проблеми та перспективи глобалізації

Рекомендована література

1. Альперович М. С., Слезкин Л. Ю. История Латинской Америки. — М., 1968.
2. Американская социологическая мысль: Тексты. — М., 1994.
3. Антология культурной антропологии. Модели культуры. — М., 1998.
4. Антология культурологической мысли. — М., 1996.
5. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. М., 1994. Белый А. Символизм как миропонимание. М., 1994.
6. Барт Р. Мифологии. - М., 2000.
7. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М., 1986.
8. Бердяев Н.А. О культуре //Философия творчества, культуры и искусства. М., 1994.
9. Березкин Ю. Е. Инки: Исторический опыт империи / Ю. Е. Березкин. — М., 1991.
10. Библер В. С. Мышление как творчество. М., 1975.
11. Библер В.С. М.М.Бахтин, или Поэтика культуры. — М., 1991.
12. Білорус О. Г. Глобалізація і національна стратегія України. — К., 2001.
13. Боголюбова Е.В. Культура и общество. М., 1978.
14. Бокань В. Культурологія: Навчальний посібник. — К., 2000.
15. Бубер М. Проблемы человека. - М., 1992.
16. Бурдьё П. Поле литературы / П. Бурдьё; пер. с фр. // Новое литературное обозрение. — 2000. — №45. — С. 22–87.
17. Бурдьё. П.. Практичний глузд. — К., 2003.
18. Ван-Дейк Т. Язык. Познание. Коммуникация. М., 1989.
19. Васильев Л.С. Культы, религии, традиции в Китае. — М., 1970
20. Вебер А. Избранное: Кризис европейской культуры. СПб., 1998.
21. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. - К., 1994.
22. Вебер М. Социология религии. Вебер М. Избранное. Образ общества. - М., 1990.
23. Вовк Х.К. Студії з української етнографії та антропології. — К., 1995.

24. Вольфсон Л.Ф. Теория постиндустриального общества Д.Белла. — М., 1975.
25. Гадамер Г. Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики. М., 1988.
26. Галич М. История доколумбовых цивилизаций / М. Галич. — М., 1994.
27. Гейзинга Й. Homo ludens. — М., 1992.
28. Генон Р. Царь мира // Вопросы философии. 1993. № 3.
29. Гердер И. Г. Идеи к философии истории человечества. — М., 1997.
30. Гірц К. Інтерпретація культур. — К., 1993.
31. Глобалистика: Международный междисциплинарный энциклопедический словарь. — М. — СПб., 2006.
32. Голосовкер Я. Логика мифа. - М., 1987.
33. Гончарук Т. В. Культурологія: Навчальний посібник. — Тернопіль, 2004.
34. Григулевич И. П. «Мятежная» церковь в Латинской Америке / И. П. Григулевич. — М., 1972.
35. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної Української нації ХІХ—ХХ століття. — К.: «Генеза», 1996.
36. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку. — К., 2006.
37. Гуляев В. И. Америка и Старый свет в доколумбову эпоху / В. И. Гуляев. — М., 1968.
38. Гумбольдт В. Философия и язык культуры. М., 1986.
39. Гумилёв Л.Н. Этносфера: история людей и история природы. — М., 1993.
40. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. — Львів, «Літопис», 1997.
41. Данилевский Н. Я. Россия и Европа. — М., 1991.
42. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. — К., 2008.
43. Зиммель Г. Конфликт современной культуры. П., 1923.
44. Зиммель Г. Проблемы философии истории. — М., 1898.

45. Зиммель Г. Социальная дифференциация. — М., 1909.
46. Иванов Вяч. Вс. К. Леви-Стросс и структурная теория этнографии. М., 1962.
47. Интерпретация культуры. — СПб., 1997.
48. Ионесов В. И. Культура на переходе: императивы трансформации и возможности развития. — Самара, 2011 .
49. Ионин Л. Г. Г. Зиммель — социолог. М., 1976.
50. Исторические судьбы американских индейцев / под ред. М. Котовской. — М., 1985.
51. История Латинской Америки: Доколумбова эпоха — 70-е годы XIX века / под ред. Н. М. Лаврова. — М., 1991.
52. Идея культуры: виклики сучасної цивілізації. / Є. К. Бистрицький, С. В. Пролесев, Р. В. Кобець, Р. В. Зимовець. — К., 2003.
53. Ісаєвич Я. Україна давня і нова. Народ, релігія, культура. — К.: Либідь, 2002.
54. Історія світової культури. Культурні регіони: Навчальний посібник / Під ред Л. Левчук. — К.: Либідь, 2000.
55. Історія світової культури: Навч. посіб./ Керівник авт. колективу Л. Т. Левчук. — 3-тє вида., переробл. і доп. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 400 с.
56. Історія української культури. У 5 томах. — К.: Наукова думка, 2001—2005.
57. Карпентьер А. Мы искали и нашли себя / А. Карпентьер. — М., 1984.
58. Кассирер Э. Опыт о человеке // Человек. 1990. № 3.
59. Кассирер Э. Опыт о человеке. М., 1993.
60. Кириченко Е. И. Три века искусства Латинской Америки / Е. И. Кириченко. — М., 1972.
61. Клакхон С, Келли В. Понятие культуры // Человек и социокультурная среда. Вып. 2. М., 1992. Кребер А., Клакхон С. Культура. Критический анализ концепций и диффиниций. М., 1992.

62. Концепции историко-культурной самобытности Латинской Америки / под ред. Кутейщикова В. Н., Тертерян И. А. — М., 1978.
63. Кравець С. Еволюційна теорія в британо-американській культурній антропології. — Тернопіль: ТзОВ «Видавництво Астон», 2009.
64. Крвавич Д., Овсійчук В., Черепанова С. Українське мистецтво: Навч. посібн.: У 3 ч. — Львів: Світ, 2004.
65. Культура Латинской Америки. Энциклопедия. — М.: «Российская Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2000.
66. Культура Древней Индии. — М., 1975
67. Культурология. XX век. Словарь. — СПб., 1997.
68. Культурология: от прошлого к будущему. Отв. ред. К.Разлогов. - М., 2002.
69. Культурологія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.Є. Конверський. — Х.: Фоліо, 2013.
70. Культурологія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. І. Погорілій, М. А. Собуцький. — К., 2005.
71. Культурологія: Навчальний посібник. / За заг. ред. В. Пічі. — Львів, 2003.
72. Кутейщикова В. Н., Осиповат Л. С. Новый латиноамериканский роман / В. Н. Кутейщикова, Л. С. Осиповат. — М., 1976.
73. Латинская Америка: Энциклопедический справочник, т. 1/ Гл. ред. В. В. Вольский. — М.: Советская Энциклопедия, 1979.
74. Леви-Стросс К. Структурная антропология. М., 1985.
75. Леш С. Соціологія постмодернізму / С. Леш; пер. з англ. Ю. Олійник. — Львів: Кальварія, 2003.
76. Лісовий В.С. Культура – ідеологія – політика. – К., 1997.
77. Лосев А. Диалектика мифа // Лосев А. Философия. Мифология. Культура. - М., 1990.
78. Лосев А. Очерки античного символизма и мифологии. М., 1993.
79. Лосев А. Ф. Проблема символа и реалистическое искусство. М., '6.
80. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. М., 1991.

- 81.Лотман Ю. М. О семиосфере //Семиотика культуры. М., 1989.
- 82.Лотман Ю. М. О семиотическом механизме культуры // Избр.
- 83.Лотман Ю. М. Феномен культуры //Труды по знаковым системам. Вып. 10. Тарту, 1978.
- 84.Лотман Ю.М. Культура и взрыв. - М., 1992.
- 85.М.Фуко. Слова и вещи. – СПб., 1994.
- 86.Малиновский Б. Научная теория культуры //Вопросы философии, 1983, № 2.
- 87.Малиновский Б. Теория культуры.- М.,1991.
- 88.Маркрян Э. С. Очерки теории культуры. Ереван, 1969.
- 89.Медников Б. М. Гены и мемы — «субъекты» эволюции //Человек. Ю. № 4.
- 90.Межуев В.Н. Культура и история. М., 1977.
- 91.Мелетинский К. Поэтика мифа. - М., 1976.
- 92.Мид М. Культура и мир детства. — М., 1998.
- 93.Мид.М. Культура и мир детства. – М., 1988.
- 94.Моль А. Социодинамика культуры. — М., 1973.
- 95.Орлова Э.А.Введение в социальную и культурную антропологию. – М.,1994.
- 96.Осгуд Ч., СусиДж., Танненбаум П. Знаки и символы в живописи, миотика и искусствометрия. М., 1972.
- 97.Оствальд В. Энергетика общих законов прогресса. – СПб.,1914
- 98.Очерки по истории теор. социологии XX столетия. — М., 1994.
- 99.Парахонский Б. А. Язык культуры и генезис знания. Киев, 1988. Петров М.К. Язык, знак, культура. М., 1991.
100. Парахонський Б.О.. Методологічні аспекти культурології. Культурологія. Навчальний посібник. Упорядники О.Погорілій, М.Собуцький. - К., 2003.
101. Пименов А.В. Возвращение дхармы – М., 1998.
102. ПирсДж. Символы, сигналы, шумы. Закономерности и процессы передачи информации. М., 1967.

103. Полищук В. И. Культурология: Учебное пособие. — М.: Гардарики/ под ред. Кутейщикова В. Н., Тертерян И. А. — М., 1978.
104. Попов Б.В., Игнатов В.О. Життя етносу: соціокультурні нариси. — К., 1997.
105. Попович М. В. Нарис історії культури України. — К.: АртЕк, 1998.
106. Попович М. Червоне століття. — К.: АртЕк, 2007.
107. Попович М.В. Нарис історії культури України. — К., 1999.
108. Потебня А. А. Мысль и язык. М., 1999.
109. Потебня А. Слово и миф. - М., 1989.
110. Работы Л. А.Уайта по культурологии. (Сборник переводов). М., 1996.
111. Работы Л.Уайта по культурологии. — М., 1996.
112. Рикер П. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике. М., 1995.
113. Робертсон Р. Глокалізація: часопростір та гомогенність-гетерогенність // Глобальні модерності. — К.: НІКА-Прес, 2013.
114. Садохин А. П. Этнология: учебное пособие. 3-е изд.
115. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. - М., 1993.
116. Современная американская социология. — М., МГУ, 1994.
117. Современные концепции культурного кризиса на Западе. — М., 1976.
118. Соколов Э. В. Понятие, сущность и основные функции культуры. Л., 1989.
119. Сорокин П.А.Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992
120. Спенсер Г. Основные начала. — **СПБ.,1897.**
121. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. — К., 1996.
122. Т. З. Таллинн, 1993.
123. Табачковський В. У пошуках невтраченого часу (Нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників). — К., 2002.
124. Тайлор Э. Первобытная культура. — М., 1989.

125. Тайлор Э.Б. Первобытная культура. М., 1989.
126. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. М., 1987.
127. Текст как явление культуры. Новосибирск, 1989.
128. Тернер В. Символ и ритуал. М., 1983.
129. Тойнби А. Постигание истории. – М.,
130. Тойнби А. Постигание истории. — М., 1991.
131. Толочко Петро. Київська Русь. — К.: Абрис, 1996.
132. Тоффлер О. Смещение власти. – М., 1991.
133. Туровский М.Б. Философские основания культурологии. – М., 1997.
134. Уайт Л. А. Понятие культуры// Антология исследований культуры. — Т. 1.
135. Україна в глобалізованому світі: Зб. наук. праць. / НАН України. Ін-т світової економіки і міжнародних відносин. — К., 2007.
136. Українська художня культура: Навч. посібник для студ. вузів/ І. Ф. Ляшенко (ред.) — К.: Либідь, 1996.
137. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. — К.: Либідь, 2002.
138. Успенский Б. А. Избранные труды: В 2-х т. Т. 1. Семиотика истории. Семиотика культуры. Т. 2. Язык и культура. М., 1994.
139. Фезерстоун М., Леш С. Глобалізація, модерність та опросторовлення // Глобальні модерності. – К.: НІКА-Прес, 2013.
140. Феномен української культури: методологічні засади осмислення. — К.: Фенікс, 1996.
141. Феномен человека. Антология. М., 1993.
142. Флиер А.Я. Культурология для культурологов. - М, 2000.
143. Флиер А.Я. Культурогенез. М., 1995.
144. Флоренский П. А. Строение слова //Контекст, 1972. Литературно-теоретические исследования. М., 1973.
145. Фрейд З. Неудовлетворенность культурой. М., 1990.
146. Фрейд З. Психоанализ, религия, культура. - М., 1992.
147. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности™. М., 1994.

148. Фромм Э. Бегство от свободы. М., 1989.
149. Фрэнклер Дж. Золотая ветвь. - М., 1994.
150. Фундаментальные проблемы культурологии. Том 7: Культурное многообразие: теории и стратегии. — М., СПб., 2009.
151. Хейзинга Й. Homo Ludens. Опыты определения игрового элемента культуры. М., 1992.
152. Хюбнер К. Истина мифа. - М., 1996.
153. Чижевський Д.І. Історія української літератури. – К., 1994.
154. Шевчук В. Муза Роксоланська. Українська література XVI—XVIII століть: У 2 кн. — К.: Либідь, 2005.
155. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1993.
156. Шпенглер О. Закат Европы. — М., 1994.
157. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. - СПб., 1998.
158. Элиаде М.Аспекты мифа. – М., 1995.
159. Энциклопедический словарь по культурологии. / Под общ. ред. проф. А. А. Радугина. — М., 1997.
160. Этнопсихологические проблемы семантики. М., 1973.
- 161.** Ю.М.Лотман и тартусско-московская семиотическая школа. М., 1994.
162. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI—XVII ст. — К.: Критика, 2002.
163. Ясперс К. Смысл и назначение истории. — М. 1991.
164. Social and Cultural Dynamics. V. 1—4. — N. Y., 1937—1941.
165. Social Systems and the Evolution of Action Theory. — N. Y., L., 1977.